

Francesca Alice Vianello

**TRANSNATIONAL FAMILIES
BETWEEN UKRAINE AND ITALY**

Introduction

The geographical mobility intensification characterizing more and more contemporary societies (Castles, Miller 2009) and the consolidation of transnational families (Vuorela, Bryceson 2002; for the Ukrainian case see Volodko 2011;) represent a challenge to the historical concept of citizenship, because the reference community is no more composed by sedentary people but by people in movement (Rigo 2007).

The right to family unity is a right that is recognized at national and EU levels as one of the most important rights of citizenship, but at the same time it is limited on the basis of a restricted and occidental concept of family and on the principle of the economic self-sustainability (Kofman 2006). Thus, many migrant families can not easily access to family reunification and have to find different ways and strategies to maintain their social and emotional bonds across borders.

I mean by migrant families all that families having at least one member involved in a migratory process. Thus, a migrant family can take different forms, it can be fully reunified in the destination country, partially reunified with some members in the country of origin and others in the destination country, or a transnational family, because not all migrants desire or are able to reunify their families. Thus, some of them develop transnational parenthood practices (see Parreñas 2001 for the Philippine case; see Fedyuk 2012 for the Ukrainian case), others decide to face with the power of law in order to reunify, at least, a part of their family (see Tognetti 2004 for the Italian case).

Different types of migrant families strategies can be understand through the lens of translocational positionality. According to Floya Anthias the range of social processes identifiable as translocational, namely the increasing flow of people, commodities, cultures and economic and political interests across borders, «affect people who are themselves directly 'on the move' but also the locals which they settle, converting them to translocational spaces, thereby affecting in different ways all who live within these spaces» (2009, p. 6). Migrant families members, indeed,

have multiple locations, positions and belongings. They create complex relations to different locals – their origin village or city and the destination countries – by networks involving social, symbolic and material ties.

Furthermore, the relations of power between the sexes and gender dimension are central for understanding how migrant families strategies and translocational positionality are structured (Donato *et al.* 2006). Indeed, emphasising gender approach within the migration studies allow to bring out both the conflicting aspects of the public discourse on family and different declinations of families within migrants' practices and imaginaries.

This paper articulates some of the results of several years of qualitative research on Ukrainian migration. In particular, it is based on in-depth interviews collected by the author mainly between 2005 and 2008 as part of a wider doctoral research project which focused on migratory practices among Ukrainian women and which has been published in Italy with the title «Migrando sole. Legami transnazionali tra Ucraina e Italia» (Migrating alone. Transnational bonds between Ukraine and Italy) (Vianello 2009). Another section of the interviews has been conducted between 2009 and 2010 for a research funded by Veneto Lavoro on economic change and the social repercussions of migration and delocalization in some eastern-central European countries (Ukraine, Moldova and Romania) (Sacchetto 2011).

Ukrainian immigration in Italy

Contemporary Ukrainian migration to Italy started in the mid-Nineties. However, the migrants' presence has only been registered by Italian statistics after the general immigration amnesty of 2002. If in 2001 the National Institute of Statistics (Istat) estimated merely 6,567 Ukrainian citizens with a permit of stay, in 2004 the permits issued to Ukrainian citizens had rapidly increased to 117,161 (Istat 2001, 2004).

In 2009, 170,440 Ukrainian citizens had a permit of stay. They now represent the fifth largest national group among foreign citizens in Italy, after Romanians, Albanians, Moroccans and Chinese (Istat 2009). Ukrainian migrants come from Western Ukraine, especially from the oblasts of Lviv, Ivano Frankivsk, Ternopil and Cernivtzky (in Italy statistics on the place/region of origin are not available). The flow is characterised by a prevalence of adult women – in their 40s and 50s – who are either married, divorced or widows. Men are younger than women, they are in their 20s and 30s (Chumalo 2005).

Ukrainian migrant women are employed in the domestic work sector, where undeclared labour is particularly common. According to the

most recent INPS¹/Caritas report, in 2007 these women represented 16.4 % (78,000) of the insured (618,032) (INPS/Caritas 2011). However, this data does not account for the immigration amnesty of 2009, which regularised about 26,000 Ukrainian women who worked for Italian families as housemaids or caregivers for non self-sufficient people. Men are employed mainly in the building and agricultural sectors .

80.8 % of permit of stay holders are women and minors only amount to 8 %. The purpose of women presence is mainly work (73.7 %), which is also the most important purpose of the legal entries that have been registered during 2008 (82.2 % of the total 22,000 entries). On the other hand the purpose of men presence was mainly family (11.998). This means that there are few family reunifications, but we do not know if the reason is the lack of requirements (for instance, because of work conditions) or of will. Furthermore, these data tell us the demands for family reunification are presented mainly by women: usually they rejoin only their children, while their husbands remain in Ukraine.

Among the people who have legally entered the country in 2008 there is a trend reversal from the immigration figures of the previous years, which were characterised by a prevalence of adult women (Conti et al. 2010). Instead, they show a majority of unmarried adults (54,2 %, 11,937) and a more equal distribution among the different age groups; therefore, although the largest number of entries is still represented by people between 40 and 49 years of age (27.1 %), there is a significant number of young people between 18 e 29 years old (19.6 %). This new trend can be probably seen as the result of the process of reunification between mothers and children, who have come of age and left for Italy for work or study purposes.

The first Report on immigrants in Italy published by the Home Office (Ministero dell'Interno 2007) dedicated a chapter to Ukrainians. It shows that the rate of employment of Ukrainians is one of the highest (77,4 %) and the times of integration in the labour market are among the shortest by comparison with other nationalities. Furthermore, intermarriages between Italian men and Ukrainian women are quite widespread, consequently many women obtain the Italian citizenship and have children by Italian men.

Finally, data regarding expired permits of stay can, however, provide some insight into return migrations. As of 2009, 8,423 Ukrainians

¹ National Social Security Institute.

citizens who had been registered as legal sojourners at the end of 2008 did not have a permit of stay. Presumably, only a small percentage of this group has lost their job and their permit due to the recent economic crisis, since the demand for domestic workers has not decreased significantly. These departures are more probably to be defined as voluntary and permanent return migrations, since those workers who are planning on moving back to Italy are usually very careful about the renewal of their documents.

Different kinds of transnational families

Ukrainian migrant women are usually wives and mothers, who hold *de facto* the role of breadwinner. Migrant women, thanks to their migratory experience, redefine gender relations within the family and society, and reinforce their power position. Indeed, this migration process can be understood as a reverse of the patriarchal and patrilineal order in favour of a matriarchal and matrilineal model, because the family is reorganized around the mother figure. Thus, the redefinition of women's migratory trajectory is central for understanding how transnational migrant families set up.

Schematizing I propose two profiles of Ukrainian migrant women – migrants in transition and permanent migrants – that allow me to show different kind of transnational families.

The first profile, that of migrants in transition, describes a category of Ukrainian migrants very similar to the female Filipino migrants studied by Parreñas (2001) and the Somali female migrants studied by Decimo (2005). This category is the most widespread one among Ukrainian women living in Italy and employed as cohabiting family assistants.. They are breadwinner mothers, often (but not necessarily) single mothers between 40 and 60 years old with adolescent or adult children, but not economically independent.

Generally these migrants leave Ukraine as a short-term project, in the hope that they will collect sufficient capital in a short time (one or two years). However their experience often continues for years and years, keeping migrants abroad in a transitory condition for a longer period: they are firmly focussed on return, but they continually postpone it, living on the margins of Italian society (Spanò, Zaccaria 2003).

There are two reasons for this protracted migration. First, their earnings become essential income for the family left behind. These women are a source of significant income needed to preserve the family status and the new standard of living they enjoy. A significant part of the income is

invested in home improvement. Usually the kitchen and bathroom are restored. Secondly, migrants start to model their new identity within the frame of migration, so that they actually cannot see themselves being back in Ukraine. Also because, their age reduces their working prospects in Ukraine, so they prefer to complete their active life in Italy and to accumulate enough money to guarantee themselves a dignified old age in their native country.

They affirm that in the future they want to return, so their behaviour, choices, jobs, consumption, and lifestyles are geared toward maximum earning, and not toward the improvement of their quality of life in Italy. Migrants in transition do not invest energy on social inclusion, because their life abroad is instrumental only in the accomplishment of family interests. The maternal role is their primary identity, giving purpose to the whole migration. Family ties represent the emotional source supporting migrants during their labour experience abroad.

In this case, the geographical configuration of transnational families is the following: in Italy live alone a middle-age woman and in Ukraine live her adolescent or adult children, husband and elderly parents. The whole enlarged family depends on migrant woman from an economic point of view, but there is a lack of care both in Italy, less evident, and in Ukraine, more evident, that require the intervention of welfare state. In Italy, middle-age migrant women suffer often of health and psychological disease, because of age, work condition and loneliness. In Ukraine, children left behind suffer by the departure of their mothers, but also by the absence of their fathers, who do not take care of them. Furthermore, migrants' adult daughters could not benefit by the help of their mothers to manage family duties. Finally, migrants' elderly parents, who often cared of their grandchildren, remain alone, without their daughters' care.

The second type of Ukrainian migrant women is that of permanent migrants. These women invest more energy in the project of individual fulfilment. They evade family and community constraints and undertake a new life in Italy. They learn the Italian language, widen their social network, and find a job which allows them to have more time for themselves. Furthermore they often bring their children to Italy, but rarely their husbands, putting a matriarchal and matrilineal model into practice.

What differentiates these women from the first group is their approach to migration but also their age and the age of their children.

Usually, they are single mothers – a little bit younger than migrant in transition – with underage children and a damaged personal and social identity in Ukraine, who decide to invest in a future abroad.

The transformation of the reasons behind migratory projects varies by individual, but there are some common factors that facilitate migration trajectories, namely: finding a job that allows them to have a private and social life, the enlargement of their social network, the age of their children, and the transformation of family relationships. The first two factors modify their living conditions in Italy: after a long period of isolation as cohabiting family assistant, migrants have a chance to dedicate themselves to their own well-being. The third factor is the basic condition to obtain family reunification. The fourth factor concerns an event that takes place in Ukraine: specifically, the marriage crisis and divorce.

Often, the standing migrants only desire to rejoin their children. Unlike male migration, female migration has several implications for the family, since husbands rarely join their wives, because they resist facing an inversion of power relations within the relationship. Women's migration is often a reason for divorce: sometimes the decision to leave is a strategy devised in order to obtain separation from the husband; in other cases, divorces are due to husbands finding an other partner during the absence of his wife. Finally, divorces may also arise due to the woman finding a new partner in Italy. In the case that they are reunited with their children in the destination country, they reduce remittances, and sometimes this produces a further fracture with the native country.

In this case, there occurs a re-composition of transnational families. Children and in very few cases husbands join migrant women in Italy, facing all the problems related to family reunification: «gap» in intimacy and reciprocal knowledge, gender and intergenerational conflicts, cultural and social integration, downward social mobility (Bonizzoni, forthcoming). However, in my opinion the problem of lack of care for elderly parents persists. Since, they stay behind alone, with very low pensions and without any support by the Ukrainian welfare state.

How do transnational families change?

In conclusion I would like to focus more on transformations of transnational families between Ukraine and Italy. The first change concerns the ageing of the first migrant generation and their return to Ukraine after several years spend working abroad. The research on this phenomena is still limited. In particular, we do not know exactly if this return migration is generating new

departures, for instance of their daughters. In this case, we would be in front of a process of transnational families reproduction, but maybe different from those we know, because grandmothers are former migrants.

The second change concerns circular migrations. The habit of sharing jobs (formally and informally) is becoming a common practice for a growing number of Ukrainian women working in Italy. Those who choose to share their job accept to receive only half of their annual salary (around 6,000 euros), in exchange for the possibility of returning to Ukraine for six months a year. Migrants perceive this working arrangement as a positive opportunity, because it allows them to conciliate their economic needs with their private sphere and to live a transnational life where they are able to keep their identities as migrant workers. Circular migrations are changing transnational families too, because it is easier to cope with family separation and with the lack of care.

References:

1. Anthias F. (2008), «Thinking through the Lens of Translocational Positionality: an Intersectionality frame for understanding Identity and Belonging», *Translocations: Migration and Social Change*, vol. 4, n. 1, pp. 5-20.
2. Bonizzoni P. (forthcoming), «Here or There? Shifting meanings and practices of motherhood across time and space», *International Migration*.
3. Castles S., Milel M. (2009), *The Age of Migration*, The Guilford Press, New York.
4. Chumalo M. (2005b), «Ukrains'ki schinki na zarobitkach v Italii», in Markov I. (a cura di), *Ukrajins'ka trudova migracija u contesti zmin suchasnogo svitu*, Kompanija Manuscript, L'viv, pp. 78-89.
5. Conti C., Ribella N., Strozza S., Tuoto T. (2010), *From East to West: the Former USSR Citizens in Italy*, paper presented at European Population Conference (EPC 2010), 1-4 September Vienna, Austria.
6. Decimo F. (2005), *Quando emigrano le donne*, Bologna, Il Mulino.
7. Donato K. M., Gabaccia D., Holdaway J., Manalansan M. IV, Pessar P. R. (2006), «A Glass Half Full? Gender in Migration Studies», *International Migration Review*, vol. 40, n. 1, pp. 3-26.
8. Fedyuk O. (2012), «Images of Transnational Motherhood: The Role of Photographs in Measuring Time and Maintaining

- Connections between Ukraine and Italy», *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 38, n. 2, pp. 279-300.
9. INPS/Caritas, *IV Rapporto sui lavoratori di origine immigrata negli archivi INPS. La regolarità del lavoro come fattore di integrazione*, Roma, Edizioni Idos.
 10. Istat (2001), *Permessi di soggiorno per sesso, area geografica e singolo paese di cittadinanza al 1° gennaio 2001*, Roma.
 11. Istat (2004), *Permessi di soggiorno per sesso e paese di cittadinanza al 1° gennaio 2004. Primi cinquanta paesi*, Roma.
 12. Istat (2009), *Cittadini non comunitari entrati nel 2008 regolarmente presenti al 1/1/2009, per sesso e stato civile, per area geografica e principali paesi di cittadinanza*, Roma.
 13. Kofman E. (2006), *Civic Stratification, Gender and Family Migration Policies in Europe*, Paper presented at Conference European Dynamics of Citizenship, Budapest.
 14. Parreñas, Rhacel Salazar. 2001. *Servants of globalization: Women, migration, and domestic work*. Stanford: Stanford University Press.
 15. Remennik L. I. (2001), «All my life is one big nursing home»: Russian immigrant women in Israel speak about double caregiver stress, *Women's Studies International Forum*, vol. 24, n. 6, pp. 685–700.
 16. Rigo E. (2007), *Europa di confine: trasformazioni della cittadinanza nell'Unione allargata*, Meltemi, Roma.
 17. Sacchetto D. (2011), *Ai margini dell'Unione Europea*, Carocci, Roma.
 18. Spanò A., Zaccaria A. M. (2003), «Il mercato delle collaboratrici domestiche a Napoli: il caso delle ucraine e delle polacche», in La Rosa M., Zanfrini L. (edited by), *Percorsi migratori tra reti etniche, istituzioni e mercato del lavoro*, Milano, Franco Angeli, pp. 193-224.
 19. Tognetti M. (2004) (a cura di), *Ricongiungere la famiglia altrove*, Franco Angeli, Milano.
 20. Vianello F. A. (2009), *Migrando sole. Legami transnazionali tra Ucraina e Italia*, Franco Angeli, Milano.
 21. Volodko V. (2011), «Transnational Family Practices of Ukrainian Female Labour Migrants in Poland», in Isański J., Luczys P., *Selling One's Favourite Piano to Emigrate: Mobility Patterns in*

- Central Europe at the Beginning of the 21 st Century*, Cambridge Scholars Publishing, Newcastle upon Tyne, pp. 105-118.
22. Vuorela U., Bryceson D. (2002), *The transnational family : new European frontiers and global networks*, Berg, Oxford-New York.

Франческа Аліче Віанелло

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ СІМ'Ї МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ІТАЛІЄЮ

Вступ

Зростання інтенсивності географічної мобільності щораз більше характеризує сучасні суспільства [3], а консолідація транснаціональних сімей ([22]; стосовно України див. [21]) становить виклик історичному концепту громадянства, оскільки характерна спільнота більше не формується з осілих людей, а з людей в русі [16].

Право на єдність сім'ї є правом, визнаним на національному рівні та рівні ЄС як одне з найбільш важливих громадянських прав, але, водночас, воно обмежене західним визначенням сім'ї у вузькому розумінні та принципом економічної самодостатності [13]. Таким чином, багато сімей мігрантів не можуть легко скористатись можливістю возз'єднання сім'ї і змушені шукати різні шляхи та стратегії для збереження соціальних та економічних зв'язків через кордони.

Під міграційними сім'ями я маю на увазі всі сім'ї, у яких щонайменше один з членів залучений до міграційних процесів. Таким чином, міграційна сім'я може набирати різних форм: це може бути сім'я, повністю возз'єднана в країні призначення; частково возз'єднана з деякими членами в країні походження і іншими – в країні призначення, або транснаціональна сім'я, оскільки не всі мігранти прагнуть чи мають можливість возз'єднатися зі своїми сім'ями. Тому деякі з них розвивають практики транснаціонального батьківства (див. [14] стосовно Філіппін; [8] стосовно України), інші наважуються зіткнутися з правовими труднощами з метою возз'єднання щонайменше з частиною їхньої сім'ї (див. [19] стосовно Італії).

Різні типи стратегій мігрантських сімей можна зрозуміти через призму транслокального позиціонування. За Флоєю Антіас, як транслокальний визначається спектр соціальних процесів, а саме: зростаючі потоки людей, товарів, культур і економічних та політичних інтересів через кордони, «вплив людей, які самі безпосередньо перебувають «в русі», а також спільнот, де вони осіли, перетворюють їх в транслокальні простори, тим самим впливаючи різним чином на всіх, хто живе в межах цих просторів» [1, р. 6]. Члени сімей мігрантів, дійсно, мають множинні місцезнаходження, становище та приналежність. Вони створюють комплекс відносин з різними територіями

– з селом їхнього походження чи містом в країні призначення через мережі соціальних, символічних та матеріальних зв'язків.

Більше того, міжстатеві владні відносини і гендерний аспект є центральними для розуміння структури стратегій сімей мігрантів і транслокального позиціонування [7]. Насправді виокремлення гендерного підходу в міграційних дослідженнях дозволяє виявити суперечливі аспекти суспільного дискурсу й уявлення щодо сім'ї і різних її змін під час міграції.

Ця стаття відображає деякі результати якісного дослідження української міграції за декілька років. Особливо воно ґрунтується на глибинних інтерв'ю, зібраних автором головним чином в 2005 – 2008 роках, є частиною ширшого докторського дослідницького проекту, зосередженого на міграційних практиках українських жінок, результати якого були опубліковані в Італії під назвою «*Migrando sole. Legami transnazionali tra Ucraina e Italia*» (Мігруючи наодинці. Транснаціональні зв'язки між Україною та Італією) [20]. Інша частина інтерв'ю була проведена у 2009-2010 рр. у рамках дослідження, профінансованого Veneto Lavoro щодо економічних змін та соціальних наслідків міграції і делокалізації в деяких центрально-східних європейських країнах (Україна, Молдова і Румунія) [17].

Українська імміграція до Італії

Сучасна українська міграція до Італії почалася в середині дев'яностих. Однак присутність мігрантів була зареєстрована італійською статистикою після загальної іммігрантської легалізації у 2002. Якщо в 2001 році Національний інститут статистики (Istat) зафіксував лише 6 567 українських громадян з дозволом на проживання, то в 2004 році кількість дозволів, виданих українським громадянам, стрімко зросла до 117 161 [10; 11].

У 2009 вже 170 440 українських громадян мали дозвіл на проживання. Зараз українці є п'ятою за величиною національною групою серед іноземних громадян в Італії після румун, албанців, марокканців та китайців [12]. Українські мігранти прибули із Західної України, особливо з Львівської, Івано-Франківської, Тернопільської та Чернівецької областей (в Італії відсутня статистика щодо місця / регіону походження). Зазначену хвилю представляють переважно дорослі жінки 40-50 років – одружені, розлучені чи вдови. Чоловіки молодші за жінок – віком 20-30 років [4].

Українська жінка-мігрантка працює у домашньому секторі, де особливо часто зустрічається неоформлена належним чином робота.

Відповідно до останнього звіту INPS (Національного інституту соціального захисту) / Карітас, у 2007 ці жінки становили 16,4 % (78 000) з усіх застрахованих (618 032) (INPS / Карітас, 2011). Однак ці дані не враховують імміграційну легалізацію 2009, яка врегулювала роботу приблизно 26 000 українських жінок, котрі працюють в італійських сім'ях як прибиральниці чи доглядальниці неповносправних осіб. Чоловіки працюють переважно в будівництві і сільському господарстві.

Власниками 80,8 % дозволів на проживання є жінки, неповнолітні становлять лише 8 %. Основна ціль перебування жінок в Італії – робота (73,7 %), яка є також найбільш важливою метою легального в'їзду, зареєстрованого протягом 2008 року (82,2 % від 22 000 в'їздів загалом). З іншого боку, метою перебування чоловіків була здебільшого сім'я (11 998). Це значить, що було декілька возз'єднань сім'ї, але нам не відомо, чи причиною послугували прогалини у законодавчих вимогах (наприклад, у зв'язку з умовами праці), чи їхня воля. Крім того, ці дані показують нам, що запити на возз'єднання сім'ї подають в основному жінки, зазвичай вони приєднують лише своїх дітей, у той час як їхні чоловіки залишаються в Україні.

З-поміж людей, які легально в'їхали в країну в 2008 році, спостерігається тенденція відходу від імміграційних показників попередніх років, які характеризуються переважанням дорослих жінок [5]. Натомість вони засвідчують більшість неодружених повнолітніх осіб серед українських мігрантів (54,2 %, 11 937) і більш рівне поширення між різними віковими групами; отже, хоча найбільша кількість в'їздів все ще здійснюється особами від 40 до 49 років (27,1 %), значну кількість також становлять молоді люди віком від 18 до 29 років (19,6 %). Ця нова тенденція, можливо, є результатом процесу возз'єднання матерів з дітьми, які досягли повноліття і залишилися в Італії з метою роботи чи навчання.

Перший Звіт про іммігрантів, опублікований Міністерством внутрішніх справ Італії (Ministero dell'Interno, 2007), присвятив окремий розділ українцям. Це демонструє, що рівень зайнятості українців є одним з найвищих (77,4 %) і час їхньої інтеграції на ринку праці є одним з найкоротших порівняно з іншими національностями. Крім того, міжнаціональні шлюби між італійськими чоловіками і українськими жінками є досить поширеними і, як наслідок, багато жінок отримують італійське громадянство і мають спільних з дітей у таких шлюбах.

Нарешті, дані, які стосуються видання дозволів на проживання, можуть забезпечити деяке уявлення про зворотну міграцію. Станом на 2009 рік 8 423 українських громадян були зареєстровані як законно прибулі і такі, що до кінця 2008 року не отримали дозволу на проживання. Можна припустити, що лише невеликий відсоток осіб з цієї групи втратили роботу і дозвіл у зв'язку з останньою економічною кризою, оскільки попит на хатніх працівників знизився несуттєво. Ці виїзди, більш імовірно, визначаються як добровільна і постійна зворотна міграція, оскільки працівники, які планують повернутися в Італію, зазвичай піклуються про поновлення їхніх документів.

Різні типи транснаціональних сімей

Українські жінки-мігрантки є зазвичай вдовами і матерями, які де-факто виконують роль годувальника сім'ї. Жінки-мігрантки, завдяки їхньому міграційному досвіду, змінюють гендерні стосунки в сім'ї і суспільстві і зміцнюють своє панівне становище. Справді, цей міграційний процес може сприйматися як розворот від патріархального і патрилінійного порядку на користь матріархальної і матрилінійної моделі, оскільки сім'ї реорганізуються навколо фігури матері. Отже, з'ясування жіночої міграційної траєкторії є центральним для розуміння формування транснаціональних сімей.

Схематизуючи, я пропоную два профілі українських жінок-мігранток: перехідні і постійні мігрантки, що дозволить мені виділити різні типи транснаціональних сімей.

Перший профіль (перехідної мігрантки) описує категорію українських мігранток, які дуже подібні до філіппінських та сомалійських жінок-мігранток, досліджених відповідно Пареньясом [14] і Дечімо [6]. Цей тип більш поширений між українськими жінками, які проживають в Італії, працюють сімейними помічниками на правах співмешканця. Вони – матері-годувальниці, часто (але не обов'язково) самотні матері 40-60 років з дітьми-підлітками або повнолітніми, але економічно несамотійними дітьми.

В основному ці мігрантки покидають Україну на короткий строк, з надією, що зможуть заробити достатню кількість грошей за нетривалий період часу (один чи два роки). Однак їхній міграційний досвід часто подовжується на багато років, утримуючи мігрантку за кордоном у перехідному стані на тривалий період: вони чітко фокусуються на поверненні, але постійно його відкладають, живучи на маргінесі італійського суспільства [18].

Ось дві причини їхньої зтяжної міграції. Перша – заробіток істотних коштів для сім'ї, залишеної вдома. Ці жінки – джерело суттєвих доходів, необхідних для збереження статусу сім'ї і нового рівня життя, який задовольняє її членів. Значна частина доходу інвестується в покращення домівки. Зазвичай повністю оновлюється кухня і ванна кімната. По-друге, мігранти починають моделювати свою нову ідентичність в рамках міграції, таким чином, вони фактично більше не уявляють своє подальше життя в Україні. Також, оскільки вік знижує перспективи їхньої роботи в Україні, вони віддають перевагу завершенню свого активного життя в Італії і накопиченню достатніх коштів для гарантування гідної старості у рідній країні.

Вони стверджують, що в майбутньому мають намір повернутися додому, тому їхня поведінка, вибір, робота, видатки і стиль життя спрямовані на максимальні заробітки, а не на покращення якості життя в Італії. Перехідні мігранти не затрачають зусиль на соціальну інтеграцію, оскільки їхнє життя за кордоном відіграє важливу роль лише в реалізації сімейних інтересів. Материнська роль є основною, яка визначає мету усієї міграції. Сімейні зв'язки є емоційним джерелом, яке підтримує мігранта під час усього часу його перебування за кордоном.

У цьому випадку географічна конфігурація транснаціональних сімей є такою: в Італії самотньо живе жінка середнього віку, а в Україні – її неповнолітні чи повнолітні діти, чоловік і перестарілі батьки. Ціла родина фінансово залежить від жінки-мігрантки. Крім того, існує брак догляду одночасно в Італії, що менш виражено, та в Україні (більш виражено), зазначене вимагає втручання державної системи соціального забезпечення. В Італії жінки середнього віку часто страждають фізичними та психологічними недугами, зумовленими віком, умовами праці та самотністю. В Україні ж залишені діти – через від'їзд їхніх мам, і також через відсутність їхніх батьків (татів), які не піклуються про них. Крім того, повнолітні доньки мігранток не отримують підтримку матерів у виконанні сімейних обов'язків. І нарешті, перестарілі батьки мігранток, яких часто доглядають їх онуки, залишаються самотніми та позбавленими догляду їх доньок.

Другий тип українських жінок-мігранток – постійні мігрантки. Ці жінки вкладають багато зусиль в особистий розвиток. Вони уникають сімейних і суспільних обмежень і починають в Італії нове життя. Вивчають італійську мову, розширюють свої соціальні мережі,

знаходять роботу, яка дозволяє їм мати достатньо часу для себе. Також вони часто забирають своїх дітей до Італії, але чоловіків – рідко, втілюючи матриархальну і матрилінійну модель на практиці.

Характерними ознаками цих жінок порівняно з першою групою є їхній підхід до міграції, крім того, також вік самих мігранток та їх дітей. Зазвичай вони – самотні матері, трохи молодші від перехідних мігранток, з неповнолітніми дітьми і ушкодженою особистісною та соціальною ідентичністю в Україні, які вирішили інвестувати в своє майбутнє за кордоном.

Причини міграційного проекту залежать від людини, але є деякі загальні фактори, які полегшують міграційні траєкторії, а саме: знайдення роботи, яка дозволяє мати приватне і соціальне життя, розширення соціальних мереж, вік дітей і трансформація сімейних відносин. Перші два фактори змінюють умови їхнього життя в Італії: після довгого періоду ізоляції в якості сімейного помічника-співмешканця мігранти мають шанс присвятити себе розбудові власного добробуту. Третій фактор – базова умова возз'єднання сім'ї. Четвертий стосується подій, які відбуваються в Україні, особливо кризи сім'ї і розлучення.

Часто постійні мігранти прагнуть возз'єднатися лише з дітьми. На відміну від чоловічої міграції, жіноча міграція має різні наслідки для сім'ї, чоловіки рідко приєднуються до своїх дружин, оскільки опираються зміні владних ролей у стосунках. Жіноча міграція часто є причиною розлучення: іноді рішення виїхати є стратегією, розробленою для відокремлення від чоловіка; в інших випадках, розлучення зумовлене тим, що чоловік знайшов собі іншу партнерку за час відсутності дружини. І нарешті, сім'ї можуть також розлучатися, оскільки жінка знаходить нового партнера в Італії.

Якщо мігрантки возз'єдналися з дітьми в країні призначення, вони зменшують обсяги грошових переказів, і іноді це призводить до подальшого руйнування сім'ї в Україні.

У такому випадку відбувається перебудова транснаціональних сімей. Діти і, в дуже небагатьох випадках, чоловіки, приєднуючись до жінок-мігранток в Італії, стикаються з усіма проблемами, пов'язаними з возз'єднанням сім'ї: розрив у близькості і взаємному пізнанні, гендерні і міжпоколіннісні конфлікти, культурна і соціальна інтеграція, погіршення соціальної мобільності [2]. Однак, на мою думку, виникає проблема відтоку догляду для перестарілих батьків, через що вони

залишаються самі, маючи дуже низький рівень пенсії та без жодної підтримки з боку українських органів влади.

Як змінюються транснаціональні сім'ї?

Підсумовуючи, я б хотіла додатково наголосити на змінах транснаціональних сімей між Україною та Італією. Перша стосується старіння мігрантів першої генерації і їхнього повернення в Україну після декількох років роботи за кордоном. Досліджень цього феномену все ще недостатньо. Зокрема, нам точно не відомо, чи ця зворотна міграція зумовлює нові в'їзди, наприклад, доньок реемігранток. У такому разі ми б постали перед процесом відтворення транснаціональних сімей, але вони, можливо, різняться від тих сімей, з якими ми спілкувалися, оскільки там реемігрантками є бабусі.

Друга зміна стосується циркулярної міграції. Звичка ділитися роботою (формально і неформально) стає загальною практикою для зростаючої кількості українських жінок, які працюють в Італії. Ті, хто вирішує ділитися своєю роботою, погоджуються отримувати лише половину своєї річної заробітної плати (приблизно 6000 євро), в обмін на можливість повертатися до України на 6 місяців щорічно. Мігранти сприймають цю робочу домовленість як позитивну можливість, оскільки вона дозволяє примиряти їх економічні потреби з приватною сферою і жити транснаціональним життям, зберігаючи свою ідентичність як трудівника-мігранта. Циркулярна міграція теж змінює транснаціональні сім'ї, оскільки тоді легше впоратися з поділом сім'ї і з браком догляду.

Література:

1. Anthias F. (2008), «Thinking through the Lens of Translocational Positionality: an Intersectionality frame for understanding Identity and Belonging», *Translocations: Migration and Social Change*, vol. 4, n. 1, pp. 5-20.
2. Bonizzoni P. (forthcoming), «Here or There? Shifting meanings and practices of motherhood across time and space», *International Migration*.
3. Castles S., Milelr M. (2009), *The Age of Migration*, The Guilford Press, New York.
4. Chumalo M. (2005b), «Ukrains'ki schinki na zarobitkach v Italii», in Markov I. (a cura di), *Ukrajins'ka trudova migracija u contesti*

- zmin suchasnogo svitu*, Kompanija Manuskript, L'viv, pp. 78-89.
5. Conti C., Ribella N., Strozza S., Tuoto T. (2010), *From East to West: the Former USSR Citizens in Italy*, paper presented at European Population Conference (EPC 2010), 1-4 September Vienna, Austria.
 6. Decimo F. (2005), *Quando emigrano le donne*, Bologna, Il Mulino.
 7. Donato K. M., Gabaccia D., Holdaway J., Manalansan M. IV, Pessar P. R. (2006), «A Glass Half Full? Gender in Migration Studies», *International Migration Review*, vol. 40, n. 1, pp. 3-26.
 8. Fedyuk O. (2012), «Images of Transnational Motherhood: The Role of Photographs in Measuring Time and Maintaining Connections between Ukraine and Italy», *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 38, n. 2, pp. 279-300.
 9. INPS/Caritas, *IV Rapporto sui lavoratori di origine immigrata negli archivi INPS. La regolarità del lavoro come fattore di integrazione*, Roma, Edizioni Idos.
 10. Istat (2001), *Permessi di soggiorno per sesso, area geografica e singolo paese di cittadinanza al 1° gennaio 2001*, Roma.
 11. Istat (2004), *Permessi di soggiorno per sesso e paese di cittadinanza al 1° gennaio 2004. Primi cinquanta paesi*, Roma.
 12. Istat (2009), *Cittadini non comunitari entrati nel 2008 regolarmente presenti al 1/1/2009, per sesso e stato civile, per area geografica e principali paesi di cittadinanza*, Roma.
 13. Kofman E. (2006), *Civic Stratification, Gender and Family Migration Policies in Europe*, Paper presented at Conference European Dynamics of Citizenship, Budapest.
 14. Parreñas, Rhacel Salazar. 2001. *Servants of globalization: Women, migration, and domestic work*. Stanford: Stanford University Press.
 15. Remennik L. I. (2001), «All my life is one big nursing home»: Russian immigrant women in Israel speak about double caregiver stress, *Women's Studies International Forum*, vol. 24, n. 6, pp. 685–700.
 16. Rigo E. (2007), *Europa di confine: trasformazioni della cittadinanza nell'Unione allargata*, Meltemi, Roma.
 17. Sacchetto D. (2011), *Ai margini dell'Unione Europea*, Carocci, Roma.

18. Spanò A., Zaccaria A. M. (2003), «Il mercato delle collaboratrici domestiche a Napoli: il caso delle ucraine e delle polacche», in La Rosa M., Zanfrini L. (edited by), *Percorsi migratori tra reti etniche, istituzioni e mercato del lavoro*, Milano, Franco Angeli, pp. 193-224.
19. Tognetti M. (2004) (a cura di), *Ricongiungere la famiglia altrove*, Franco Angeli, Milano.
20. Vianello F. A. (2009), *Migrando sole. Legami transnazionali tra Ucraina e Italia*, Franco Angeli, Milano.
21. Volodko V. (2011), «Transnational Family Practices of Ukrainian Female Labour Migrants in Poland», in Isański J., Luczys P., *Selling One's Favourite Piano to Emigrate: Mobility Patterns in Central Europe at the Beginning of the 21 st Century*, Cambridge Scholars Publishing, Newcastle upon Tyne, pp. 105-118.
22. Vuorela U., Bryceson D. (2002), *The transnational family : new European frontiers and global networks*, Berg, Oxford-New York.

Переклад з англійської: Ярина Хомцій